

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár.

Kiadó és laptulajdonos:
a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom: A rajz és a beszédtanítás. Szobolovszky István. — Az ungvári slöjdi-kiállítás. Simon József. — Intézeteink. Györgyfy Ákos. — A mássalhangzók kifejlesztése a snk. I. oszt.-ban. Irta Stern Ottó. Fordította Váradai Zsigmond. (Folytatás.) — Pedagógiai megfigyelések. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

A rajz és a beszédtanítás.

Ujabbán két ellentétes irányú eszmét láttunk felszínre kerülni. Az egyik a siketnémák rajzoktatásának speciális művelésére s a beszéd-től való elszigetelésére, a másik a rajznak a beszéd-tanítással való egyesítésére, összekapcsolására törekedett. A speciális elszigetelés mellett leginkább a rajztanárok, az összekapcsolás mellett főleg a kebelbeli szakemberek: a siketnémák tanárai kardoskodtak.

Ezek után méltán kérdezhetjük, hogy a két eszme közül melyik a helyesebb, észszerűbb és céltérőbb? Ha a két eszmét egymással összehasonlítjuk, akkor látjuk, hogy az utóbbi sokkal több s értékesebb elemet tartalmaz magában, mint az előbbi. Miért? Azért, mert e témánál kizárólag a siketnémák nevelés-oktatása helyesbé tételéről van a szó. A siketnémák tanára jobban ismeri a siketnéma lelkét, tehetségét, hibáit stb., így tehát tisztában van azokkal az eszközökkel is, melyek a nevelés-oktatás helyesbé tételét célozzák. Mindaddig, amíg a beszéd-tanításnál javítani s tökéletesíteni valót találunk: minden más tényezőt a hangbeszéd szolgálatába kell helyezni. Bizonyos elkülönülések, melyek az egyes tényezőkre vonatkoznak, csak akkor jöhetnek figyelembe, ha a beszéd-tanítás erős s helyes alapokon nyugszik. Jegyezzük meg, hogy a specializált tényezők szétforgácsolják a tanítás és a tanulás idejét, energiáját s ezzel gátakat emelnek a hangbeszéd teljes és tökéletes kialakulása elé. A beszéd-tanításban megtaláljuk azt a pontot, ahol a különböző tanítási tárgyak sugarai egyesülnek. Azonban ez az egyesülés ne a *koncentráció* elvén történjék, hanem a *centralizáció*n. Az előbbiben a tanár szabja meg a sugarak irányát, az utóbbin pedig maga a siketnéma szükségérzete, vágya, kívánsága, öntevékenysége. Ugy a

rajzban, mint beszédtanításnál két kört különböztetünk meg. Nevezetesen az alsó és felső köröket. Az alsófokú beszédtanításnak az a célja, hogy a siketnémát a hangbeszéd legszükségesebb elemeibe bevezesse. Eszerint az alsófokon minden tényező a beszédtanításnak hódoljon; ez alól maga a rajz sem vonható ki. A felsőfokú beszédtanításnál az egyes tanítási tényezők hovatovább specializálódnak s önálló jelleget öltenek magukra. Ide sorozhatjuk a rajzot is. Nézetem szerint a rajzoktatásnak ez volna a leghelyesebb megoldási módja. Különben is, ha a modern nevelés elvét akarjuk követni, ahol a cselekvő-szemlélet, a gyermek aktivitása játsza a főszerepet, akkor az alsófokú rajzot multhatatlanul a beszédtanításhoz kell csatolnunk. A beszédtanítással társuló rajzot mindjárt az első osztályban megfelelő érvényre juttatjuk. Ezt eddig is tettük, csak hogy korántsem a kívánt mértékben. A gyermek szótárába rajzol. Sorra lerajzolja azokat a közképeket, képeket, melyeknek fogalmait tanulta. Ezzel a siketnéma szubjektív világának objektív képét adja: azaz felszínre veti mindazt, ami a lélek rejtekéből ki-kikiváncsozik. Épp ezért az ilyen rajz a nevelést illetőleg megbecsülhetetlen értékkel bír, mert ebből a kis siketnéma gondolkodására, fogalmai mennyiségére, mineműségére, típusára stb. tudunk következtetni.

A szótárnak eddigelé csak az volt a rendeltetése, hogy a tanult fogalmakat az írás és a rajz segítségével szemléltetőbbé, világosabbá s állandóbbá tegye. Tisztán a tanulást segítette elő. Pedig, amint érintettem, az ily szótár *valóságos tükre a siketnéma lelkének*. Ha megnézzük a szótár rajzát, meglátjuk, hogy vajjon helyes, vagy helytelen-e a rajzhoz fűzött fogalom. Megértette-e a siketnéma a fogalmat, vagy sem? Helyes volt-e a szemlélet, vagy helytelen? Ne feledjük, hogy ez a kis rajz nem egyéb, mint az illető fogalomnak a közképe. A közkép pedig, mint neve is mutatja, több kép közös jegyének egységesülése; vagyis *redukált szemlélete*. A rajz, a közkép megmutatja, hogy a gyermek milyen szuggesztív hatása alatt szerezte a fogalmat; mennyi benne az élettani, vagy a kóros káprázat, mily szerepe volt itt a látásnak és az izomérzésnek.

A gyermekek rajzai, közképei, vagyis a fogalmai nem egyformák. Ha pl. a „hid” fogalmának a közképét nézzük, tapasztaljuk, hogy az egyik gyermek kő, a másik fa; az egyik korláttal bíró, a másik korlát nélküli hidat rajzolt a szótárba. Van olyan gyermek, aki a nyári s van olyan, aki a téli szuggesztív hatása alatt rögzítette meg a hid közképét s így is rajzolta le. Érthető is; a kis siketnéma figyelme kiragadja a szemléletből azt, ami reá nézve szükség-szerű s legnagyobb hatású, a többi részét csak halványan jegyzi meg. Sőt vannak részek, melyeket első alkalommal nem is vesz észre, csak később, többszöri érzéklet után. Akadtam oly hid-közképre, rajzra, melynek átjárója hézagokkal volt tele. A gyermek valamikor oly hidon volt, mely csakugyan hézagokkal birt s ezeken keresztül homokot szórt a vízbe.

Mint hogy ez a hid élénk hatással volt a rajta játszó gyermekre, ennek a képét rögzítette meg. A gyermek bizonytalán több hidat is látott, de a többi már kevésbé érdekelte. Az első szuggesztív hatások

kitörölhetetlen nyomokat hagynak a lélekben. Ezért nehéz a családi nevelés által ütött csorbákat az iskolában kiköszörölni.

Ugyanigy nyilatkozhatunk a kis siketnéma más rajzairól is. Így pl. a fa, melyet a kis siketnéma szótárába rajzol, lehet: gyümölcsesel bíró fa, kopasz fa, madárfészekkel bíró fa, egyenes fa, görbe fa, sat. De nem csak a tárgyak fogalmai, közképei, hanem azok tulajdonságai sem egyformák. Erről igen könnyen meggyőződhetünk akkor, hogy ha színes írót adunk a gyermek kezébe. Némelyik a fa lombját pl. zöld, másik sárga, fekete, piros színű írónnal fogja lerajzolni. Mindez arra vall, hogy a siketnémának még nincs teljesen határozott fogalma a fa lombjának színéről. Arról is meggyőződhetünk, hogy a *mozgás szemlélete* jobban érdekli a siketnémát, mint a nyugvó tárgy. Rajzai jobbra bizonyos mozgást, tömegmozgást jellemző rajzok. Ennélfogva kezdetben minden térbeli szemléletet időbelivé változtassunk át. Tudjuk, hogy a gyermek életében nagy szerepet játszik az érzelem. Mindig az érzelem hatása alatt gondolkodik, cselekszik, beszél. Ezt rögzíti meg a rajzban is. Egyik pillanatban a síró, másikon a nevető, ugráló stb. babát rajzolja. Ehhez kell szabnunk a beszédtanítást is. Ismétlem, hogy a siketnéma lelki megnyilatkozásait csak azokban a rajzokban láthatjuk tisztán, *melyeket önmaga, tehát minden segítség, útbaigazítás, utánczás nélkül alkotott.*

Mihelyt segítőkézett nyújtunk a gyermeknek, a rajz elveszti azt a jelleget, mely a siketnéma lelkületére enged következtetni.

Az első osztályban megkezdett rajzot a II—III. és a IV. osztályban a beszédtanítás keretében tovább folytatjuk. Természetes, hogy itt a rajzot nem csak az egyes fogalmak megrogzítására, *hanem a fogalmak társítására, a rendszerek kialakítására is használjuk.* Lerajzoltatjuk azokat a fontosabb eseményeket, melyeknek a gyermek részese, szemlélője volt. János futott az utcán, elesett. Besározta a ruháját, sirt, verekedett stb. Ha ezeket a helyzeteket maga a gyermek a nagy táblára rajzolja, akkor ezt az egész osztály érdekel fogja kísérni. Mindegyik gyermek feszült figyelemmel várja, lesi a felszínre vetett eseményeket, rajz-alakokat. Akad esetleg tanuló, aki szemtanuja volt ennek a jelenetnek; hozzászól a rajzhoz, esetleg kiigazítja, helyesbíti azt stb. A gyermekek örömmel, kedvvel beszélnek; tárgyalják az eseményt, közbe-közbe pedig szórakoznak. Itt az unalom és a közöny teljesen háttérbe szorul. Mondanom sem kell talán, hogy az így fakadó beszédtanítás többet ér a pusztá, üres szónál, melyet a siketnéma csak ideig-óráig tart, mert kényszerrel tukmálták reá. Mások maga a tanár rajzoljon a táblára. Különösen olyan eseményeket, meséket, melyekben bizonyos *időbeli szemlélettel cselekvések társulnak.*

Akadnak kartársak, akik azt állítják, hogy erre a műveletre képtelenek; nem tudnak rajzolni. Ezek elfelejtik, hogy a kis siketnéma nem kíván u. n. művészi s részletesen kidolgozott rajzot. Neki oly egyszerű rajzra van szüksége, mely reá nézve kifejező hatással bír. A gyermek édes-keveset törődik a művészettel, a részletes kidolgozással, a finom árnyalatokkal; egy-két jellegzetes vonás elég-

séges ahhoz, hogy a fa, madár, ember stb. fogalmának a képét papírosra, táblára vesse. Neki csak külsőség kell, mely a passzív szemlélet helyett az aktív szemléletre törekszik.

Azt hiszem, hogy az ilyen rajzoláshoz bármelyikünk is ért, épp azért nem is szabad ettől közönnyel húzódnunk, szabadkozunk. A beszédet fűszerező rajzoknál különösen azokra a tényezőkre legyünk figyelemmel, melyeket nem tudunk bent az osztályban más jellegben szemléltetni. Erre igen bő anyagot találunk a tantervben is. Ide sorozhatjuk elsőbbben a családot, a gyermek szülői házát, portáját, a községet, annak környékét; a patakot, folyót, melyben a gyermek fürdött, ahol ruhát mosnak, a kertet, ahol a gyermek játszani szokott; a templomot, az iskolát, ahol a siketnéma testvérei tanulnak, egyszóval mindazt, amire a gyermek emlékszik, amiről bizonyos képe, fogalma van. Az ezen alapuló beszédtanítás kiváló eredményű, mert egyenesen a gyermek tapasztalataiból, véréből fakad. Nincs benne semmi olyan, ami fölöslegessé válnék.

A gyermekek rajzainak egymással való összehasonlítása révén megkapjuk azt az anyagot, mely a közös beszéd, beszélgetés alapja. A siketnéma megtanul szemlélni, különbséget tesz a *tárgy, jelenség lényeges és lényegtelen* jegyei között. A szemlélet fokozatosságából látjuk, hogy az első szemlélet, érzéklet, kép stb. mennyivel különbözik a másodszori, harmadszori stb. szemlélettől. Mit rögzített a gyermek először, másodszor stb.

Ha így haladunk, fokozatosan gyarapítjuk a siketnéma *szemléleti gondolkodását*, melyből idővel az elvont gondolkodás sarjadozik. A módszer helyesebb, mint a jelenlegi, mely mindjárt az elvont gondolkodás régióiba száll.

Valaki azt vethetné ellen, hogy az ily tanítási művelet bizonyos veszedelmet rejt magában, amennyiben táplálja, növeli a siketnéma ama hajlamosságát, mely a képekben való gondolkodásra irányul. Téved. A képekben való gondolkodás, igaz, primitívebb jellegű, de magasabb műveleteiben sokkal nehezebb, fárasztóbb, mint a szavakban való gondolkodás. A szó rövidségénél, egyszerűségénél fogva alkalmasabb a gondolkodásra, mint a kép. Az u. n. elvont gondolkodás csakis a szó által lehetséges. Épp azért, mihelyest a siketnéma megfelelő szókincsre tesz szert, inkább a könnyebbet, a tökéletesebbet választja gondolkodása alapjául. A szó, az elvont gondolkodás azonban föltételezi, hogy a szemléleti gondolkodással bizonyos összhangban legyen, mert anélkül az elvont gondolkodás tűnékeny színezetű s csekély értékű. A rajzot, melyet a beszéddel egyidejűleg alkalmazunk, többé-kevésbé az esztétikai érzés és a kézgyakorlatok nemesítésére is fordíthatjuk. Ismétlem, ez csak addig a határpontig terjedhet, melyet a siketnéma fejlődő lelke kijelöl. Csak annyi művészet legyen benne, amennyit a gyermek öntevékenysége, szükségérzete, érdeklődése kíván. Az ily alapokon vezetett rajzoktatás a siketnéma nevelése szempontjából becsesebb, céltérőbb, mint az eddigi irány.

Szobolovszky István.

Az ungvári slöjldkiállítás.

A „Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesülete“ igen értékes ujtással lépett a nyilvánosság elé akkor, amidőn elhatározta, hogy közgyűléseit a szokott formák közül kiemeli: nevezetesen a közgyűlés alkalmával az egész ország siketnéma-intézeteinek slöjld-készítményeiből kiállítást rendez. A kiállítás a maga pedagógiai hasznán kívül egy, még igazán nem eléggé értékelhető haszonnal is jár, amikor a nagyközönség figyelmét a mi kulturális munkálkodásunkra jobban hívjuk fel és az intézeteinkben folyó munka erkölcsi értékét s jelenben is annak anyagi hasznát növeljük. Értve ez alatt azt, hogy a nagyobb közönség vevőkedvét a mi készítményeink felé irányítva, az egyes slöjldágakhoz szükséges pénzbeli befektetés javarészt megkapjuk. Már pedig ez sem figyelmen kívül hagyható tényező oly intézeteinknél, ahol a nagyobb anyagi befektetések megfontolást igényelnek.

Ha pedig arra gondolok, hogy a dilettáns szemlélőkön kívül a pedagógus világ figyelmébe ötlik mindaz, amit e téren is eddig elértünk, lehetetlen arra a kellemes eshetőségre nem gondolnunk, hogy a nevelés-oktatás más területére a mi ilyenmő szorgalmaskodásunk gyümölcsei át ne hulljanak. Amint erről éppen az ungvári kiállítás néhány pedagógus látogatója még ott nyilatkozott. Ez az eshetőség pedig még inkább megerősít minket abbéli tudásunkban, hogy ezen a téren is olyat mutatunk fel, amely a maga nemében ma még egyedül álló.

Nem lehet elhallgatni ennek az értékes gondolatnak, újításnak abbéli hasznát sem, hogy a mi egyesületi közgyűlésünk életét ilyen és ennél szebb és nagyobb méretű, kényelmes hozzáférhető, áttekinthető, ízlésesen csoportosítható, a slöjld mindenik ágát felölelő kiállítás élénkké, tartalomban kedvesebbé és látogatottabbá teszi. Ezekhez a kellemes kiállításokhoz pedig több előkészület s vele együtt több idő fog majd kelleni, ami azonban olyan befektetés, amelynek minden oldalán haszna, sikere bőséges lesz.

Éppen azért mi, akik a slöjldkiállítást ilyen nézőszögből szemléltük és örömmel siettünk az ottani résztvétellel, csak gratulálhatunk az egyesület elnökségének az eszméért*) és annak lehető propagálásáért. Vajha a mi egyesületi életünk pezsdülésében még nyerne ezzel.

Az ügyre vonatkozóan pedig igen értékes haszonnal jár az a sokoldalú megbeszélés, amit a különböző intézetekben működő kartársaink folytathatnak. Kicserélődnek a gondolatok s azok a bő megfigyelések, amiket a slöjld oktatása közben megrögzíthetünk. Közkinccsé válhatnak a gyakorlati tudások, tapasztalások, amiknek megnyilatkozására a közgyűléssel kapcsolatosan tervezett értekezletek felette alkalmasak.

*) Az eszme Vatter Ferenc kartársunké. V. ö. M. S. O. 1912. 5. sz. 99. l.

A mi eddigi slöjdereredményeink, — elmondhatjuk bátran és nyíltan — ha a fejlettebb igényeket és művészi kívánalmakat eddig is ki nem elégítették, hogy nem külső hatások eredményei, hanem annak a szerető gondoskodásnak gyümölcsei, amelylyel növendékeink egész létérdekeit kísérvük és kísértük.

S ha ezeket megállapíthatjuk, még milyen nekilendülést vehetne az egész, ha e speciálisan a mi viszonyainkhoz simult és a mi viszonyainkból kifejlődött oktatási tényezőt, annak minden csinját-bínját meghánynók-vetnök. Így lenne megoldva az a jogosult követelmény, hogy az egész vonalon egységes irány és egységes hatás érvényesüljön.

Nézzük most azt, hogy mi minden volt ott azon a kiállításon.

Az az egy pár intézet, amely a kiállításon részt vett, nagy általánosságban az összes hazai intézeteinket képviselte. Elkülönlött a kiállításon a kellő befektetésekkel birható intézet slöjderedménye amattól az intézetétől, amely ma még annyit nem fektethet be pénzben, de szorgalomban igen. Meglátszott az egyes készítményeken még az is, hogy az egyes slöjdműhelyek milyen minőségű szerszámokkal vannak felszerelve. Ebben a tekintetben — úgy láttam — egy kis óhajításunk jogosult.

Egyet azonban meg lehet és kell is állapítanom, hogy a slöjdoztatásunk az egész vonalon elfoglalta a maga helyét, vagy legalább elfoglalja, bár az ideális munkaiskolától messze vagyunk. Ebben a tekintetben azonban ment minket az az elszigeteltség, amely gyermekanyagunkat köti. Nekünk mindenben e szerint kell specializálódunk; ezért hangoztatom mindig, hogy aki minket speciális viszonyainkból ki akarna emelni, az nem ismerheti a mi és növendékeink helyzetét és azoknak életszükségletét, valamint azt a területet, amelyen egész oktatási eljárásunk mozgott és mozog.

Nélkülöztük a kiállításon a slöjdoztatásunk három ága közül teljesen az agyagslödöt s részben a papírt.

Teljes egészében hiányzott maga a rajz, mint fokmérője annak az alap alaki képességnek, amelylyel a növendék a slöjdműhelybe lép. S betetőzője annak a tudásnak, amely mint díszítés és tervezés jöhet szóba. E tekintetben kialakult nézetem az, hogy a rajz legyen tervezés és díszítés a rajzteremben és a slöjd az egyes tervezett tárgyak alaki és anyagi kiformalója a slöjdteremben.

Itt és ezen a vonalon találkozhatik a slöjd magával a rajzzal és viszont. Más találkozási pontot e tekintetben csak ott találunk, ha azt nézzük, hogy mindakettő az alaki képzést úgy szolgálja, hogy míg az egyik a formát egy síkban, a rajzpapíron helyezi el, addig a slöjd a tárgyat alkotó részeire szétszedvén, készíti el anyagból és rakja össze szerves egészsze. Ami erre az egészre rájön mint dísz, az már a rajz területébe tartozik. De hogy a rajzbeli készség megalapozója és a formaérzékben irányító lehet a slöjdnek, azt tagadni nem lehet, nem is akarom, de csak akkor ér e hatás a gyermek, az alany szempontjából valamit, ha a hatásokat technikailag érvényesíteni már az képes. Már pedig ez az én szerintem való slöjd. A más, alig. Ezt a technikai készséget pedig a slöjd adja meg és

csak annak kell megadnia. Hogy pedig az egész vonalon ilyen gondolatok irányítják az oktatás ez ágát, azt az ungvári kiállítás előtt is megbizonyosította.

Azok a gyermek érdekét szolgáló elgondolások, amiket a pedagógiai érzék hasznosnak, célszerűnek, értékesnek és mindenekfelett a gyermekhez mértnek elismert és már annyi éven keresztül megpecsételt, azok mind megtalálhatók voltak Ungváron.

Volt ott kalotaszegi faragás, a jó német (kerbsnitt) ékfaragás mellett. Volt ott bádogmunka, az új és még eddig csak Budapesten bevezetett fémdomborítás. Volt ott a gyermek ösztönszerű próbálgatásaiból, a gyermek elméjéhez mért egyszerű tárgyaktól fel egészen addig és olyan színes díszítésű és alakú tárgyakig, amik a szerény, de értékes ruházatú tárgyakkal kacérkodtak. Szóval minden, amit eddig ez az oktatási ág e nemben termelt és termelni akar.

Sokféleségével a soproni papir-, az ungvári fa-, újszerűségével a budapesti és váci papir- és fa-, kellemes hatásaival a kolozsvári fa-, eredetiségével a debreceni faslőjd kiállítási anyag hatott. A szegedi bádogmunka Eötvös kartársunk e tárgyú munkájára utalt minket.

Mindez egységessé csak úgy és akkor lesz igazán, ha nem dobjuk lomtárba az eddigi eredményeket, hanem megszerezzük országosan, ebbe pedig nagy súlylyal fog hatni az e tárgyban tartandó értekezlet és az ungvárihoz hasonló, nagyobb méretű évenkénti slőjdkiállítás, melyben minden intézet részt venne.

Szóval, csak előre és tovább ezen az úton! *Simon József.*

Intézeteink.

— Az 1911—12. tanévi értesítők ismertetése. —

1. A *váci* intézetnek (1802^{*)} 123 benne lakó és 68 bejáró (összesen 191) növendéke volt. Ezek egy előkészítő osztályban s 16 — jórészen párhuzamos — felmenő osztályban részesültek oktatásban. A növendékek létszáma az egyes osztályokban 8—15 közt változott. A megbukott növendékek száma 17. Az intézetben van ifjúsági önképzőkör, amelynek tagjai nyilvános ünnepélyeken is többször szerepeltek. Június 7-én és 8-án 16 növendéssel vett részt az intézet a Pécsen tartott kerületi tornaversenyen. Egy bronzérmes és elismerő oklevelet hoztak haza a derék ifjak. Július elsején nyílt meg a váci intézetben a 12 évesnél idősebb, tanulásban nem részesült siketnémák foglalkoztató ipari tanműhelye. E tanműhely szabályzatát s ügyrendjét is magában foglalja az értesítő. Az intézet tanári könyvtárának állománya 4895 kötet és füzet.

2. Az *isz. snk. orsz.* intézete (1877) nem adott ki értesítőt. A következő adatok a „Siketnémák Lapja”-ban közzétett jelentésből valók. A tantermeket átalakították, megvetették az alapját egy nagyobb tanszergyűjteménynek s átdolgozták az ifjúsági könyvtár

*) Az alapítás éve.

szabályzatát. Az intézet hat évfolyamú. Növendékeinek száma 91. Egy-egy növendék nevelése és eltartása átlag 809.24 K-ba került.

3. A *temesvári* intézetnél (1884) az átalakítási és kibővítési munkálatok befejeződtek s június 23-án szép ünnepség keretében adatott át a megnagyobbított intézet rendeltetésének. Most már 82 gyermek befogadására alkalmas az intézet internátusa. A mindennapi iskolában 88, a háromosztályú iparostanonc-iskolában pedig 9 tanuló volt a tanév végén. Az intézet nyolc osztályú. Az osztályok tanuló létszáma 8—12 között mozgott. Megbukott 5 növendék.

4. Az *aradi* intézet (1885) az idén hét osztályos volt. Növendék létszáma a tanév végén 70. Az ötödik és a hatodik osztály összevontan taníttatott. Megbukott 7 növendék. Az intézettel kapcsolatban egy-egy fiú- és leány-iparostanonc osztály is működött összesen 12 tanulóval. Az osztályok tanuló létszáma 5—16 közt váltakozott.

5. A *kolozsvári* intézetben (1888) 56 belakó és 20 bejáró (összesen 76) tanuló részesült oktatásban. Ezek hat felmenő osztályba jártak. Négy tanuló az iparostanonc-iskolának volt a növendéke. Növendék-szám az egyes osztályokban 8—13 közt mozgott. Megbukott 1 növendék.

6. A *budapesti* intézet (1891) internátusi épülettel bővül. Az építési munkálatok serényen folynak. Az intézet nyolc osztályos, 163 növendékkal. Az egyes osztályokba 9—15 tanuló járt. Megbukott 7 növendék. Az értesítőben van a gyógypedagógiai tanárképző ismertetése is. A képzőnek 14 első éves és 13 másodéves hallgatója volt.

7. A *kaposvári* intézet (1897) hét osztályos. A tanév végén 66 növendéke volt az intézetnek. Megbukott 11 növendék. Az osztályok növendék-létszáma 9—16 közt váltakozott. Az intézet most töltötte be működésének 15. évét.

8. A *kecskeméti* intézetet (1900) a múlt évi földrengés nagyon megrongálta. A város áldozatkészsége folytán azonban idején helyreállíttatott s a tanítás rendes időben kezdetét vehette. Nyolc felmenő osztályban 83 növendék részesült oktatásban, akik közül megbukott 10. Az osztályok növendékeinek száma 6—13 volt. Iparostanonc-iskola s önképzőkör is működött az intézetben. Új intézeti épület emelése már csak rövid idő kérdése. Az intézettel kapcsolatos varróiskola életképesen működik. 14 tanoncot foglalkoztatott.

9. A *szegedi* intézet (1901) nyolc felmenő osztályába 126 növendék járt. Ezekből megbukott 14. Osztályok szerint 9—15 közt mozgott a növendékszám. Az intézettel kapcsolatban két osztályú iparostanonc-iskola és leányok számára gépkötő foglalkoztató áll fenn. Az iparostanonc-iskolának 17 s a gépkötő foglalkoztatónak ugyancsak 17 növendéke, munkása volt. A kedélyképzés előmozdítása céljából mozgófénykép-előadásokra többször elvezették a növendékeket. Múzeumokat, gyárakat, kiállításokat tekintettek meg s kirándulást tettek Budapestre.

10. A *jolsvai* intézet (1901) hét osztályos. Az ötödik, hatodik és hetedik osztályokat összevontan tanították. A növendékek száma 60. Megbukott 6 tanuló. Egy-egy tanár 8—12 növendéket tanított.

11. Az *egri* intézet (1901) igazgatósága írásos jelentést adott ki. Eszerint az intézet hat osztályú. 38 belakó és 21 bejáró (összesen 59) növendéke volt az intézetnek. Az új intézeti épület felépítése a megvalósulás felé közeleg. A növendékek testi nevelésének előmozdítására behozták a játék-délutánokat. Színházba és moziba is elvitték a növendékeket. A tanítás egy ízben kanyarójárvány miatt három hétig szünetelt.

12. A *debreceni* intézetről (1903) nem jelent meg értesítő; onnan az alábbi adatokat kaptuk. A növendékek száma 88 (51 fiú, 37 leány), akik nyolc fölmenő és párhuzamos első osztályban tanulnak. Bentlakó volt közülük 43, a többi bejáró. Az összes növendékek között egy volt, aki fedezte a felmerült kiadásokat, ezenkívül 6 helybeli nem került az intézetnek költségébe, a többi részben, vagy egészen segélyen tartatott. A tanári testület tagjai: 9 rendes osztályvezető, 3 hitoktató és 1 kézimunka-tanítónő. Az intézet jellege: államilag segélyezett egyesületi. Az állam fedezte a tanítás révén szükséges személyi kiadásokat, az egyesület pedig a dologiakat. Az egyesület kiadása az 1911. polgári évben 25.333 K 36 f volt. 1912 ápr. 23-án kezdték építeni az új intézeti épületet, mely az 1913—14. iskolai évre lesz készen. (V. ö. M. S. O. 1912. 3. sz. 64. l.) Örökölt az intézet a múlt évben 10.000 koronát és egy 6000 koronás alapítványt.

13. A *körmöcbányai* intézet (1903) új épületének kérdése már rendezve van. A jövő tanévet — minden reménység szerint — már új épületében kezdi meg. Az intézet nyolc osztályú. Növendékeinek száma 82. Az osztályok növendék-száma 6—14 közt váltakozik. Ifjúsági önképzőkör és iparostanonc-iskola is van az intézetben. A megbukott növendékek száma 10. Az iparostanonc-iskolába 4 tanuló járt. A jövő tanévben kísérletképen megkezdik az erdei tanítást.

14. A *soproni* intézet (1903) nyolc osztályú. A hetedik és a nyolcadik osztály azonban összevonva taníttatott. Növendékeinek száma 76; ebből megbukott 3. Egy-egy tanár 8—14 növendéket tanított. Az iparostanonc-osztálynak 4 tanulója volt. Az internátus még mindig nem rendeztetett be.

15. Az *ungvári* intézet (1904) 73 növendéke között 5 volt a bejáró. Az intézet nyolc osztályú. Az egyes osztályokban 8—19*) közt váltakozik a tanulók száma. Megbukott két növendék. A testi nevelésre a rendes tornaórákon kívül játék-délutánok és kirándulások szolgáltak.

16. A *pozsonyi* intézet (1905) értesítője több képből mutatja be az új épületet, annak berendezését és felszerelését. Növendékeinek száma 94, akik hét felmenő osztályban taníttattak. Megbukott 7 növendék. Az egyes osztályokban 8—15 volt a növendékek száma.

Statisztikai kimutatások nincsenek minden értesítőben. Pedig az ily táblázatok igen érdekesek s értékesek. Különösen, ha egyöntetű beosztással készülnek.

*) A rendkívüli létszámú oszt. felemelt, díjazott óraszámossal taníttatott.

Összefoglalva értesítőinknek említett adatait, a mult tanévben 1500 siketnéma részesült oktatásban. Megbukott 100, az intézetekből — a VI—VIII. osztály elvégzése után — kilépett 80 növendék.

Kilenc intézetünk nyolc évfolyamú, négy intézetünk hét évfolyamú és három intézetünk hat évfolyamú volt.

A legmagasabbnak megállapított 15-ös növendék-létszámot három intézetben lépték túl 1—4 növendékkel. *Györgyfy Ákos*.

A mássalhangzók kifejlesztése a snk. I. oszt.-ban.

Irta *Stern Ottó*. Fordította *Váradai Zsigmond*.

(Folytatás.)

A nyelvnek ebben az állásában is a tanuló először zöngé nélkül bocsássa ki a légáramot a szájon keresztül. A zöngé nélküli „l” zöreijének erősségéből a tanár azonnal felismerheti, vajjon helyes, vagy helytelen „l” fog-e jelentkezni, illetve, hogy az állkapocsnnyílás túlságosan nagy, vagy kicsiny-e? Ajánlatos ennek a hangtalan „l”-nek a már eddig kifejlesztett összes vokálisok ajakállásával való ejtése, miközben mindig lehetőleg erőteljes levegő kibocsátásra kell ügyelnünk.

Végül arra ösztönözzük a tanulót, hogy a zöngét illeszse az eddigiekhez, ami a legtöbb esetben nem okoz nehézséget. (L. 41. és 42. is.) Az „l” zöngéjét jellemző rezgéseket a gégefőn kívül még arcunkon is érzékeltetjük az ujjak segítségével. Minél erőteljesebb zöngével ejtjük a „l”-t, annál erősebben rezegnek arclebenyeink.

III.

1. Gogicillot⁵¹ francia siketnéma-intézeti tanár a következő eljárás feltalálását Beaulien asszonynak tulajdonítja. Mi azonban már Wolkenál is feltaláljuk. Előbbi azt mondja róla: Öntsünk egy kis tányérba kevés tejfelt és nyalassuk azt fel egy macskával. Ezt a siketnémával megfigyeltetjük és különösen felhívjuk figyelmét a nyelv mozgásaira. Ezután adjunk a siketnémának egy másik tányérkába kevés tejfelt. Ennek az eljárásnak meglesz a kívánt eredménye. (221—222. old.)

Wolke ellenben már 85 évvel azelőtt azt írja „figyeltessétek meg első sorban a siketnémával, hogy a macska miként nyalja fel a tejet, erre ejtsétek néhányszor a „la”-t és figyeltessétek meg eközben nyelveteknek mozgásait”. (17. old.)⁸

2. Reitter „fogása a „l” könnyebb szemléltetésére az (257. old.), ha bal tenyerünket a szájpaddás módjára alakítjuk, jobb kezünk ujjaival pedig a nyelv mozgásait jelöljük meg”. Ugyanezt a fogást ajánlja

3. Reich is, aki azonban a nyelvállás szemléltetésére egy „nyelvhez hasonló eszközt — ennek alsó felének hegyével — a középső ujjhoz szorít”.

4. Jäger és Riecke¹³ nyilvánvalólag a fent leirt Kudelka-féle „l”-re emlékeztetnek, midőn művük 65-ik oldalán azt írják: „E hang képzésénél megengedhetjük, hogy a nyelv hegye a fogak közül kissé

előre tolódjék és ebben a helyzetben a felső fogakhoz szorítjuk“. Hasonló útmutatásra akadunk

5. Czechnél (89. old.¹⁷ is. „Helyeztessük a siketnéma nyelvét a szájpaddás helyett a felső ajakhoz és a felső fogsorhoz és így ejtessük vele a „l“-t. Miután ezt a mechanizmust megismerte, a szájban alkalmazzuk“.

6. Sägert azt állítja (64. old.)¹⁸, hogy a „l“-hang képzése ritkán okoz nehézségeket. Őva int bennünket a nyelvnek túlságos kinyújtásától.

7. Lachs a nyelvnek a szájpaddáshoz való túlságos lapos helyezésétől óv bennünket. Ezáltal nazális „l“-t nyerünk, mely a „n“-hez esik közel. Ezt azzal akadályozza meg, hogy egy „halsont vagy elefántcsontból készült pálcikát, egy kötőtűt, vagy tollszárat helyez a nyelvre, úgy, hogy ezek végei a két állkapocs nyílásánál előttűnek“.

8. Thausing azt mondja (52. old.)²²: „Képezzünk „á“-t és e közben fokozatosan emeljük nyelvünk hegyét a felső fogakhoz, vagy azok nyéhez; ez által az „a“ hang lassankint „l“-vé tompul“.

9. Magnat azt tanácsolja (164—165. old.)³¹, hogy az „a“ vagy „e“ szájjállásából induljunk ki. Ha e hangok egyikét ejtetjük és eközben a nyelvet a „l“ állásba visszük, akkor a kívánt artikulációt kapjuk. A könnyen bekövetkező nazalizálásra is felhívja a figyelmet.

10. Weissweiller (31. old.)⁴⁰, ki Lachshoz hasonlóan a nyelvre — keresztben — egy pálcikát helyez „a pálcika megfordítása által akarja megmutatni, hogy a nyelven — elől a szájban — kis űrnek kell keletkeznie“. Az a nézete, hogy a „l“ leginkább akkor nyeri és tartja meg jellemző légységát, ha „u“ után ejtjük; ennek következtében első sorban is azzal összekapcsoltan kellene tanítani. „Ha a „l“ kihangzóként lép fel, fokozott figyelemmel kell, hogy legyünk ennek — az őt megelőző vokális szájjállásával való — képzésére; tehát, hogy összekapcsolása által nem száj-, hanem tisztán csak nyelvmozgás keletkezzék“.

11. Hoffmann (47—48. old.)⁴⁸ kiemeli, hogy „némelyek a laterális szűkületet az által akarják elérni, hogy a „l“ képzésére beállított nyelv hátára egy írónt helyeznek, mely két oldalt kilátszik“. Biztosabbnak tekinti a gyorsan egymásután ejtendő „la“ szótagnak gyakorlását.

12. Kerner⁶⁰ úgy találja, hogy a „l“ fejlesztése néhány gyermeknél sok türelmet igényel. Hoffmannhoz hasonlóan ajánlja többek közt, hogy palavessző vastagságú pálcikát helyezzünk a nyelvre, vagy a nyelv hegyét a felső ajak és a felső metszőfogak közé kell vinnünk (L. Kudelka-féle „l“-t).¹¹

13. Walther⁵³ (218. old.) azt mondja: a siketnéma könnyen kísértésbe jut, hogy a „l“-t nazálisan ejtse. „A nyelv egész elülső részét teljes szélességében a kemény szájpaddásra helyezik és elzárják majdnem az egész szájszatórnát, olyannyira, hogy a levegő erőnek-erejével az orron keresztül kénytelen eltávolodni. Hogy öntudatosá tegyük a levegő szájon át való kivonulásának szükséges-

ségét, ajánlatos a kilélegzési levegőáramnak a szájon keresztül feltűnő módon való eltávolítása, úgy, hogy ez áram félreérthetetlenül megérezhető legyen a száj előtt. Sok esetben a „l“ ejtése közben oda nem való zörej fog keletkezni, mely azonban csakhamar megszűnik, mihelyt erőteljes hangon ejtjük a „l“-t. Egy további hiba abban rejlik, hogy „a siketnémák nyelvük hegyével egyáltalában nem is érintik a kemény szájpadlást, avagy a zárlatot a felső metszőfogaknál képezik. Mindkét esetben oly hang keletkezik, mely egy meghatározhatatlan nyílt „e“-hez hasonlít. E hiba elkerülése céljából szükséges, hogy a nyelvet kissé visszaszorítsuk és a kemény szájpadlás elülső részéhez közelítsük“.

14. Baldrian olyképen akarja a „l“ képzését szemléletivé tenni, hogy „a normális „l“ állásból a nyelvet majd jobbra, majd balra forgattatja, miközben szakadatlanul ejteti a „l“-t; eközben a nyelv és fogak közti nyílás láthatóvá lesz. E látható nyíláson keresztül a tanuló kezén érzékeltetjük a könnyebben érezhető — mivel a levegő csak egyoldalón tódul ki — légáramot. Ha ezt az egyoldalú „l“-t jobb- és baloldali ejtéssel jól utánozza a tanuló, — ami természetesen gyakorlást kíván, — akkor a normális „l“ képzéséhez, melynél a levegő két oldalt áramlik ki, megépítettük az alapot és a legtöbb esetben kifogástalanul sikerül is. Ha esetleg várakozásunk ellenére a tiszta „l“ helyett még mindig nazális képződésű hangvegyülék keletkeznek, akkor kénytelenek vagyunk más eszközhöz nyúlni. Ez abból áll, hogy oly hangkapcsolatot kell keresnünk, melyben a „l“ hang nem fejlődhetik vissza, hanem többé-kevésbé természetzerűleg létre kell, hogy jöjjön. Ily kapcsolatnak oly természetzerűnek kell lennie, hogy a „l“-t megelőző hang a „l“ képzésekor kiáramló levegőkiáramlást támogassa, előmozdítsa. Ily hangkapcsolat pl. a „blá“. A „b“ ekzploziója — az ekzploziót célzatosan túlozhatjuk — a „l“-t úgyszólván magával rántja, úgy, hogy a nyelv és a fogíny közti teljes zárlatképződésről szó sem lehet. A kihangzó „á“-ban a zöngés „l“ szívesen látott rokonra bukkan, — a „blá“-nek gyakori ismétlése által, — miközben a „l“-t mindinkább hosszabbra-hosszabbra nyújtjuk, ezt a hangot aránylag csekély fáradsággal kifejlesztjük. Végül izoláltan és aztán „álá“ „ili“ stb. kapcsolatokban gyakoroljuk“ (1905., 332. old.)⁶².

PEDAGÓGIAI MEGFIGYELÉSEK.

Az új idők gyermeke. B. J. az intézet legjobb növendékei közé tartozott. Minden szava, cselekedete jó volt; hét éven keresztül ő vitte el a legszebb jutalmakat, ő volt az, aki soha büntetést nem kapott, ő volt az, akire minden és mindenki mosolygott. Egyszer azonban fordult a kerék s rajtakapták, hogy valami rajzszeret lopott.

— Nem félsz az Istentől, te ilyen meg amolyan — feddi őt az osztályfőnök s egyuttal valami büntetést ró ki rá.

Másnap jönnek a gyerekek és fűnek-fának mondogatják, hogy B. J. azt mondta, nem fél senkitől, a tanár uraktól, az igazgató úrtól

sem, mert azok mind szegény emberek s ő nagyobb úr lesz az Istennél, mert ő, ha nagy lesz, automobilon fog jární, az *Istennek pedig nincs automobíljá!*

A siketnémák képzeletvilágából. — *A féltestvér.* A családról tanulunk. „Nekem négy testvérem van. Nekem kettő“ s. i. t. felelnek a növendékek. Etelkára kerül a sor; azonban mintha a felelet őt gondolkodóba ejtené, testvéreinek a megszámlálása sehogysem sikerül neki. Ujra kérdezem tőle, hány testvéred van? Nagy sokára kivágja: kettő és fél.

Hogy ezt a különös feleletet megérthessük, tudnunk kell, hogy *Etelkának* nemrégén testvérkéje született, akit naiv gondolkozással nem számított az egész testvérek közé, hiszen az még szaladgálni sem tud! Abból majd csak lesz testvér!

Ki erősebb? Az ungi főispán egy ízben vadászsákmányából 20 vadludat küldött intézetünk növendékeinek. Izlett a gyerekeknek a libapecsenye; az iskolában ez az esemény jó beszédtanítási anyagul szolgált. Osztályomban magyaráztam, hogy a főispán gazdag ember, nagy úr, sokaknak parancsol. Egyik növendékemet azonban nem elégítette ki ez az általános jellemzés, kíváncsi volt arra is, hogy nagyobb úr-e, mint én (a tanárja)? Kérdezte: „Ki erősebb, a tanár úr-e, vagy a főispán úr?”

A feleletet szerencsére könnyű volt megadnom, mert a főispán úr tényleg testileg is erősebb — tehát nagyobb úr — nálamnál. Különben bajos lett volna a III. osztályos kis siketnéma fiú tudásvágyát teljesen kielégítenem.

Az ujdonság ingere. Ritkán büntetek. Nem is igen van szükségem a nevelés ez eszközére, mivel osztályomban átlag jó gyermekek vannak és így inkább a szeretethez szoktak hozzá. Egy másik osztályban azonban, mintha a sors oda válogatta volna, meglehetősen számban vannak képviselve a „vásottak“. Ott tehát elég gyakran jönnek alkalmazásba a fegyelmezés és büntetés eszközei, a többi között a becsukás is. Innen tanulták meg növendékeim a „becsukás“ fogalmát. Minden emberben, tehát a siketnémában is él az ujdonság ingere és az ezutáni vágy és — talán a sok a jóból is megárt! Növendékeim — úgy látszik — meguntván a szeretetteljes bánásmódot, változatosság után vágytak; egyszer, amikor a „vásottak“ osztályának növendékei hanyagságuk miatt újból becsukattak, növendékeim szinte felelősségre vontak és azt kérdezték tőlem, miért nem csukom be én is őket? Magyaráztam, hogy csak a rossz gyermekeket büntetik meg; ti jók vagytok, titeket nem büntetlek. De ezzel nem érték be, ők is meg akarták ízlelni, hogy milyen ez a büntetés! Jól van. Ma 12-től 1 óráig be leszték csukva mindnyájan, ebédet csak 1 órakor kaptok! Kívánságukat elérték tehát. Adtam nekik írásbeli foglalkozást s azután távoztam. Fél óra múltán visszatértem megnélni, hogy mit csinálnak, hogyan hatott rájuk a büntetés. Szomorúaknak találtam őket, panaszkodtak, hogy éhesek, szeretnének ebédelni. Elengedtem őket. Többet nem is óhajtották a büntetést, elég volt belőle ennyi is. Hasznuk azonban ebből is volt, legalább jobban megtanulták becsülni a szeretetet — és a vágyuk is teljesedett.

„Amerika.“ Népünk kivándorlásának nagy mérvét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy egy III. osztályos kis snéma, aki az inté-

zet székhelye melletti falut is alig ismeri, földrajzot pedig majd csak néhány év múlva tanul, — tudja, hogy Amerika létezik, hogy nagy hajóval nagy vízen át kell oda utazni, ott sok ember dolgozik és sok pénzt keres. Az ő apja vagy anyja, testvére vagy más hozzátartozója szintén ott van. Ha nagy lesz — mondja a kis siketnéma — ő is oda megy. Ime, Amerika fogalma már az ő lelkükben is él!

n. f.

VEGYESEK.

Dr. Samassa József bibornok, egri érsek — aki aug. 20-án 84 éves korában elhunyt — végrendeletében a siketnémák egri intézetének, melynek állandóan jótévedője volt és a vakok budapesti kir. orsz. intézetének tíz-tízezer koronát hagyott.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr *Borbély Sándor* szaktanácsi tagot — saját kérelmére — a szaktanácsi gyűléseken való személyes megjelenés kötelezettsége alól folyó évi szept. 1-től kezdődőleg ideiglenesen felmentette és helyébe ugyancsak ez időtartamra *Szotfrid József* meghívása iránt egyidejűleg intézkedett.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kádas György, Ungermann József, Supka Károly, Schmitz Mátyás, Nagy Lajos, Fizáry Bódog, Zsembery József, Zsembai Ferenc, Pongrácz Mihály, Szépfalusi Ferenc, Solyms Sándor* és *Gyovai D. József* kartársainkat, jelenlegi állomáshelyükön való meghagyásuk mellett, a XI. fizetési osztály 3-ik fokozatába — ideiglenes minőségben — nevezte ki.

A szaktanács szept. 17-iki gyűlésének tárgyai: 1. A gyógypedagógiai képző előadó-tanári testületének szept. 7-iki jegyzőkönyve. 2. A siketnéma-intézetek kézügyességi oktatása és Mihalik Gyula jelentése a kézügyességi oktatás eredményéről. 3. Az iparostanonc-iskolák segélyezése. 4. A snk. váci int. ig.-nak felterjesztése az ipari tanműhely növendékeinek elméleti tanítása iránt. 5. A snk. kolozsvári int. fb.-nak felterjesztése az intézet nyolc osztályúvá való fejlesztése iránt. 6. Az ifjú vakok szegedi intézete igazgatóságának a nyári szünidőre vonatkozó felterjesztése. 7. Kecskemét város tanácsának és kir. tanfelügyelőségének felterjesztése a kisegítő iskola helyi felügyelete iránt. 8. Debreczen sz. kir. város tanácsának felterjesztése a kisegítő iskoláról. 9. Zengő Péter kérvénye nyugdíj-gyének rendezése tárgyában. 10. A snk. körmöcbányai intézete tantestületének jegyzőkönyve. 11. A budapesti áll. kisegítő iskola igazgatójának az iskolai végbizonyítványokra vonatkozó felterjesztése. 12. A budapesti áll. gyógyp. nevelő-intézet tantestületének szept. 4-i jegyzőkönyve.

Lőrincz alispán levele. Egyesületünk Ung vármegye alispánjához — a közgyűléskor tapasztalt támogatásáért — köszönőlevelet írt, amelyre az alábbi válasz érkezett: „Ung vármegye alispánjától. 5885. szám. 1912. ki. A „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületé“-nek Vác. — Mélyen tisztelt Elnök úr! Folyó hó 9-én 77—1912. szám alatt kélt megtisztelő sorait hálás köszönettel vettem. A kötelesség teljesítése még nem érdem s így kedves soraikban nyilvánított elismerés —

túlbecsülésem. Hogy ha netalán szerény barátságomat és jóakaratomat felismerték, ezt csak egyedül és kizárólag annak tulajdonítom, hogy a társadalom legszerencsétlenebb teremtményeinek nevelésében, istápolásában s e téren a kulturális intézmények fejlesztésében szívben-léleken, érzésben és ténykedésben egy oly magas nívón álló és erősen fegyelmezett erkölcsi testületnek működését láttam magam előtt úgy a tanács-teremben, mint a fehér asztalnál példásan feltűnni, mely egész lényemet megragadva, egy tanulságos és kedves emléket hagyott nekem mindenkorra; mely működésnek hatása alatt lelkemben felfakadt érzés még jobban fog ösztönözni arra, hogy a siketnémák ügyét gyenge erőmhöz és tehetségemhez képest közvetve és közvetlenül támogassam. Midőn mélyen tisztelt Elnök úrnak, lelkes titkáranak és az országos egyesületnek hálás köszönetemet és szívélyes üdvözetemet küldöm, egyidejűleg kérem, tartsanak meg szíves emlékülben. Ungvárt, 1912. évi július hó 17-én. *Lőrinczy Jenő*, alispán.“

Házasság. *Fehérvári Sándor* — a vakok szegedi intézeténél működő kartársunk — eljegyezte *Gunics Etelkát* Árkodról.

Grazból *Klempier Frigyes* sn.-intézeti tanár meglátogatta a snk. váci és budapesti áll. intézetét, — hallgatta a tanítást és tanulmányozta a berendezést.

A Cházár András-ünnepélyt szept. 28-án rendezte a váci intézet tanári testülete. A S. T. O. E.-nek választmányja ugyanakkor gyűlést tartott. (Részletes tudósítást a jövő számban adunk.)

Schulmann Adolf kartársunkat, lapunk szerkesztőségének tagját, az ungvári két éves kereskedelmi szaktanfolyam felügyelő-bizottsága a német nyelv és levelezés tanárává választotta.

A spanyol infáns — siketnéma. San-Sebastianban konziliumra ültek össze az orvosok, hogy Jaime spanyol infánsnak, a spanyol trónörökös második fiának egészségi állapotáról tanácskozzanak. A tanácskozásba bevonták Politzer bécsi professzort is. Résztvettek a tanácskozásban: Moor tanár fül- és gégespeciálista (Bordeaux), Behansky tanár idegspeciálista (Páris) és két spanyol udvari orvos. Megállapították, hogy a négy éves fiúcska igen nagy mértékben nagyot hall, annyira, hogy a beszélőképessége is szenved belé. Az orvosok véleménye az, hogy javulásra vagy gyógyulásra alig van remény. („Az Ujság“ szept. 18.)

A snk. ungvári intézetének igazgató-tanácsa szept. 7-én ülést tartott, amely főként az intézetnek célszerű átalakításával foglalkozott. Az intézetnek az 1912—13. iskolai évben 87 növendéke van, költségvetése pedig 27.000 K, amelyből 9000 K fedezetlen. 18 ezer K társadalmi téren kifejtett munkásság eredménye, valamint a hiányzó 9000 K-t is legnagyobb részt azon az úton kell előteremteni. Geduly Henrik nyiregyházi ev. püspök az őszön előadást fog tartani a bibliáról vetített képek kíséretében, az intézet javára. A tanácsstagok elismerésüket fejezték ki az igazgató körültekintő munkássága felett.

Pótlás. A M. S. O. 8—9. számában, a 183. oldalon, felülről a 9. sorba, Bärzsi Gusztáv neve után beszúrandó: „(Budapest, snk.), Lengyel Gyula.“

Keller Helén beszél. A fülorvosoknak szeptember közepén tartott bosztoni nemzetközi kongresszusán szenzációs dolog történt. Az ülés-

teremben megjelent Keller Helén és akadozva, nehezen bár, de beszédet tartott és pedig német, francia és angol nyelven. Ismeretes, hogy Keller Helén ifjúkori betegsége miatt se hallott, se látott és beszélni se tudott. E nagymérvű fogyatkozásai dacára megszerezte a filozófiai doktorátust és sok, értékes munkát írt, amik révén világhírű lett. A siketnéma és vak-tudóskisasszony iránt világszerte nagy volt a részvét és egy éve tán egy amerikai orvos vállalkozott rá, hogy Keller Helénnek visszaadja a beszélőképességét. A fáradozások szenzációs eredménnyel jártak, a kongresszusra gyűlt tudósok bámulattal hallgatták, milyen nagy haladást tett a beszédben és most már valószínűnek tartják, hogy teljesen megtanulja a beszédet. („Az Ujság“ szept. 15.) Mit mond erről Keller H. önéletrésésében? Azt, hogy a beszédet 10 éves korában (1890) tanulta meg és hogy arra kezdetben Fuller Sára, a Mann Horace-intézet igazgatója, később pedig hűséges tanítónője, miss Sullivan tanította.

A „Siketnémak Zsebnaptára“-nak III. évfolyama (1913-ra) változatos tartalommal most készül és nov. végén megjelenik. Szerkesztik, kiadják Györgyfy Ákos és Szentgyörgyi Gusztáv snéma- intézeti tanárok, Vác. Ára postai szállítással 1 K 20 f lesz.

Beküldött könyv. „*Ipari Pályamutató*“ c. alatt jelent meg egy gyakorlati irányú kézikönyv, amely az iparág, ipariskola választásról, ipariskolai kiképzésről, segély- és ösztöndíj-szerzésről, önállósításról, a berendezkedésről, mesterválasztásról; a fontosabb iparágaknál a feltételekről, előnyökről, hátrányokról, költségekről, kiképzésről, kilátásokról, terhekről és önállósulási viszonyokról ad ismertetést és hasznos tanácsokat. Egyetlen iskolára sem nehezedik akkora gond növényékei elbocsátásánál, mint a siketnéma-intézetekre. Itt — úgyszólván minden esetben — tanuló és szülő egyaránt a tanártól kéri-várja az irányítást. Ebben a munkánkban jó hasznát vehetjük az *Ipari Pályamutató*-nak, amit az *Iparoskáté* kiadóhivatalától (Budapest, VI., Hajós-u. 9.) 3 koronáért lehet megrendelni.

Nyugtázás. (Folytatás.) Folyó évi jan. 1-től a következő összegek folytak be egyesületünk pénztárába: *I. Tagsági díjakban:* Sándor Szilveszter 912-re 3 K., Dankó István 912-re 3 K., Zsembai Ferenc 912-re 3 K., Mlinkó István 912-re 5 K., Kozma Sándor 911-re 5 K., 912-re 3 K., Nemere Gyula 910—911-re 10 K., 912-re 3 K., Németh László 911-re 5 K., 912-re 3 K., Pócsy Róza 910—911-re 10 K., H. Sztankay Lajos 910—911-re 10 K., 912-re 1 K., Fehérvári Sándor 911-re 3 K., Fodor István 910-re 3 K., Góts Ottó 911. I. felére 3 K., Gönczi Gyula 909. I. felére 3 K., Jónás A. Jenő 911. I. felére 3 K., Petter Géza 910. I. felére 2 K., Supka Károly 912-re 3 K., Palatinus N. Károly 911-re 5 K., Nagy Péter 911. II. felére 2·50 K., 912-re 3·50 K., Nagy Lajos 912-re 3 K. (Folytatjuk.)

Szerkesztői és kiadói üzenetek.

Többeknek! A költségvetés eddig nem került forgalomba, sőt még egészen el sem készült az. Amint lehet, közöljük. — *S. Dr.-u. 20.* Jobb lenne, ha megelőznél! — *Ady.* Várom, amit jeleztél. — *P. N. K.* Az 1909—10-est kértem! — *F. Gy.* Ugy lesz! — *G. J.* Előre is köszönöm.